

HALOTTAINK

- DDr. Steiner József.** 1977. okt. 5-én infarktus következtében találták holtan bécsi lakásában. Húsz éve működött Ausztriában (Grácban, majd Bécsben). Budapesten temették (53,30)
- Ágoston Ferenc** kovini (Jugoszlávia) plébános febr. 26-án (67,43)
- Bogáthy László** plébános ápr. 5-én Pécsen (52,32)
- Csik József** hatvani prépost, esperes ápr. 6-án (85,63)
- Szarvas I. Vince** kapucinus kántortestvér ápr. 8-án Pannonhalmán (74)
- Kapczár József SDB** missziós testvér Hong Kongban ápr. 16-án (80,53)
- Ifjú Sebestyén** piar., ny. gimn. ig. ápr. 17-én. Kecskeméten temették (72,51,41)
- Bánffy László** rábasömjéni plébános ápr. 18-án (67,44)
- Mayer Ernő** Esztergom főegyházmegyei pap ápr. 18-án Kralburgban. Plébániáján, Frauendorfban (BRD) temették (68)
- Nagy Miklós** piarista, érd. házfőnök, ny. gimn. tanár. Ápr. 26-án temették Duna-remetén (76,57,49)
- Hegedüs József** c. apát, kanonok Veszprémben ápr. 30-án (78,51)
- Ivánfi József** petőházi plébános ápr. 30-án (70,45)
- Dániel Géza** ny. plébános, író máj. 2-án Pfarrkirchenben (BRD) (67,43)
- Dr. Király Ferenc Pacifik OFM** templomig. máj. 3-án Budapesten. Rákoskeresztúron temették (71,47)
- Gróf Károly** tb. kanonok, esperes Sümegen máj. 3-án (75,50)
- Pintér János** ny. plébános Győrött máj. 3-án. Gartán temették (69,44)
- P. Horányi Lajos SJ** máj. 8-án Torontóban (Kanada) (65,38,27)
- Sady Sándor** érd. esperes, ny. nemesvámosi plébános máj. 7-én (77,54)
- Dr. Iker István** szentszéki bíró, ny. kolontári plébános máj. 15-én (78,54)
- Szemes Ferenc** piarista, ny. gimn. tanár és plébános máj. 16-án Budapesten. Rákoskeresztúron temették (70,50,43)
- Jávor János Fidél OSB** máj. 21-én Győrött. A bencéseknel temették (69,52,44)
- P. Bátay Gyula SJ** jún. 2-án Pannonhalmán (65,46,37)
- Dr. Forgács Ferenc** c. prépost, ny. kiskőrösi esperespléb. jún. 10-én. Kalocsán temették (73,48)
- Fényi János** érs. tanácsos, esperespléb. jún. 10-én. Kalocsán temették (68,42)
- Szikla Sándor** ny. esperespléb. jún. 12-én Székesfehérvárott (78,54)
- Dr. Ásguthy Ádám** aranymisés, a budafoki-belvárosi plébánia apátplébánosa, főesperes, jún. 13-án. Kisberk püspök temette (75,53)
- Dr. Farkas József** pápai kamarás, n. prépost jún. 17-én. Pécsen temették (78,53)
- Bali János SDB** gyémántmisés áldozópap jún. 24-én Pannonhalmán (86,69,51)
- Dr. Dezsényi Ádám Lóránt OSB** jún. 25-én Győrött. Pannonhalmán temették (69,52,44)
- Nagy Béla** mesterkanonok jún. 25-én Pécsen. Szakcsón temették (72,44)
- P. Radányi Rókus SJ** jún. 28-án New York-ban (64,48,36)

Dr. Vajda József cartennai c. püspök, váci segédpüspök júl. 8-án (66,42,9)

Sarang Krizológ Péter júl. 11-én Pannonhalmán (84,65,58)

Dr. Rosta Ferenc garrianai c. püspök, fehérvári segédpüspök júl. 28-án (65,39)

P. Kollár Ferenc SJ júl. 28-án Budapesten (66,51,38)

Elhunyt paptestvéreinket foglaljuk mementőinkba!

DDr. GALLA FERENC c. pápai prelátus, c. apát, ny. egyetemi tanár
(1888—1977)

A Hittudományi Akadémia doyenjének, a váci egyházmegye nesztorának neve fogalom volt a magyar papnevelés, az egyháztörténelem berkeiben, de jól ismert külföldön is. Papi nemzedékeket nevelt és vezetett be a történelemkutatás műhelyébe.

Tösgyökeres magyarnak vallotta magát, noha neve francia beütésről árukkodott. Az Érsekújvár melletti Udvard községből az 1900-as években indult útnak édesanyjával a szalézlek torinói intézetébe, középiskolai és teológiai tanulmányokra. Ez irányt adott egész pályafutásának: tágult látóköre, elsajátította az olasz nyelvet, magába szívta a régi római és a pápák által alkotott kétezres éves kultúra levegőjét. 1912-ben szentelik pappá, 24 éves korában teológiai doktorátust szerez, kutatásokat végez a római könyvtárakban.

A világháború kitörésekor visszatér hazájába, a váci egyházmegyébe, 1916—26-ig a Pest melletti három nyelvű Csömör községben működik mint káplán, majd adminisztrátor. Ellátja a község fejlődésben lévő 4—5 filiáját, bár akkor a háztól való temetés fél napot is igénybe vett. Közben állandóan tanul, napi sétái közben is mindig olvasni látják hívei. Szorgalmának eredményeként egymás után teszi le vizsgáit. 1922-ben magyar érettségít tesz, szeptembertől a Pázmány Egyetem bölcsészeti karára iratkozik be. 1926 márciusában történelem—latin szakból tanári oklevelet szerez, júniusban magyar és egyetemes történelemből doktori szigorlatot tesz. Disszertációját (A cluny reform hatása Magyarországon) summa cum laude fogadják el.

Júl. 1-ével a cinkotai plébánia megszervezésére kap megbízatást. Ősztőndíjasként kétszer is (1927—28, 1930—33) a római könyvtárakban dolgozik, hogy anyagot gyűjtson a 8 kötetes Hóman—Szekfü-féle Magyar Történehez. 1933-ban a váci Hittudományi Főiskola tanára lesz, 3 év múlva a budapesti Hittudományi Kar professzora. Ettől kezdve csak úgy ontja nagy történelmi tudását tanítványainak, akiket lelkesít a tudományos munkára. Izig-végig professzor volt, élete egybeforrt a tudománnyal. Egyben meleg szívvel, emberi jószággal tanít, hogy előadásaival megszerettesse az Egyházat és a sok küzdelmet átvészelt hazát.

Kétszer is publikál Pázmány Péternek, az egyetem alapítójának kiadatlan leveleiből. Foglalkozik a török uralom utáni missziós lelképásztori munkálkodással, könyvet ír a magyar katolikus restaurációról. Felkutatja az országbán, de főként a váci egyházmegyében az apátságokat és prépostságokat. 1940-ben pápai prelátussá nevezik ki Rómából, amelynek mindig hűséges fia volt. 1953-ban ákosmonostori c. apáttá lesz, s utánajár a monostor és az Ákos-nemzetség történetének.

Nyugdíjas korában is kutat, régi iratokat tanulmányoz. Bármikor keresik fel tanítványai, íróasztalánál gépelve találják a belvárosi ferences templom melletti emeleti szobájában.

88. születésnapját kedvelt pihenőhelyén, a zágrábi egyházmegye papi üdülőjében tölti. Amikor az érsek és néhány kanonokja köszönti, magyaros szívvel fejtegeti a két nép régi barátságát, és magával hozott tokajival koccint velük.

M'g ekkor is dolgozik: a dalmát származású ferences püspök török megszállás idejéből való, canonica visitatio alkalmával írt, olasz nyelvű feljegyzéseit fordítja. Pedig a betegség már győrti.

Temetését fiatalkori tanártársa, Endrey püspök végezte sok tanítványa, jóbarátja és tisztelője jelenlétében az Egyetemi templomban. Erdemeit az Akadémiáról utódja, dr. Vanyó László méltatta.

Tanítványa

FERSCH GYÖRGY LIBERÁT kapucinus testvér
(1906—1977)

Beszámolóinkban tulajdonképpen Istenben boldogult Bögözy Vilmos kapucinus atyáé a szó. Ő a 60-as évek elején már megírta a kis Liberát testvérről azt is, amit mi nem igen tudhattunk, s azt is, aminek igazát most mindannyian tanúsíthatjuk, akik kedves halottunkat ismertük.

Aki látni akarja a szegény és alázatos Szent Ferenc igaz fiát a 20. század második felében magyar kiadásban — így Bögözy atya —, jöjjön fel Pannónia szent hegyére. Talál itt élő-elevenen egy „kisebb testvért”, akinél kisebbet aztán alig tudna felmutatni a rend az egész föld kerekén. De ez a parányi emberke méltó arra, hogy lefelé irányuló tekintettel is fölfelé tekintsünk reá.

A huszas évek közepén P. Fetzl Albin, a kapucinus rend bécsi tartományfőnöke vizitációt tartott a móri kolostorban. A konyhán pöttömnyi emberke tűnt fel neki. Értelmes, eleven eszű és villogó szemű, szorgos kezében ég a munka. A szakács testvérek még a szeme mozdulását is észreveszi, és akaratát ugorva teljesíti. Ő a konyha kedvence. A provinciális azt hiszi, gyerekkel van dolga, s megkérdezi: mi szeretnél lenni, ha megnősz? A legényke bátran felel, németül a német kérdésre: Kapuziner! A házfőnök int: a törpe neveltség tárgya lenne barátságában. Igaz, szorgalmas, imádkozni is nagyon szeret, de nem való szerzetesnek . . . — Szóval a magyaroknak nem felel meg? — Nem, mondja a házfőnök. A provinciális újra a kisemberhez fordul: Ha itt nem vesznek föl, eljőnné-e máshová is, hogy kapucinus lehess? — Auf die ganze Welt — akár a világ végére is!

Így került a Mórrott 1906. júl. 6-án született Fersch György Bécsbe, és lett belőle Liberát testvér a noviciátusban, 1926. aug. 31-én.

Első beosztása a stájerországi Leibnitz. Itt tett ünnepélyes fogalmat 1930. szept. 6-án. Majd Wolfsbergen és Murauban is tevékenykedett.

Hamarosan kiderült, hogy a kicsi magyar testvére bármely beosztásban megállja a helyét. Rövidke lábait kis székkel toldja meg a tűzhely mellett. Mint született móri, remekül kezeli a pincét. A hordók ragyognak, a pohárban aranytiszta gyöngyözik a bor. Tisztaság és rend uralkodik nemcsak a pincében, de még a környékén is. Ahol ő a szakács, az ízletes étel dicséretétől hangos az ebédlő. Ahol ő a kertész, ott pusztulnia kell a gaznak. Hangja szelíd és csendes, de a keze gyors, mintha motor hajtaná. Nagy tisztelettel viseltetik az atyák iránt, és bensőségesen szereti testvéreit. A békeség anygala, aki másra rosszat a világról sem mondana. Ha az engedelmség útnak indította, szomorúság búcsúztatta és öröm fogadta mindenütt.

1931-ben különvált a magyar provincia. Liberát testvér sietett bejelenteni, hogy ő magyar, és szeretne hazamenni. A provinciális azzal érvelt, hogy őt a magyarok kiadták, és lemondtak róla. Így visszatartotta. Fájó szívvel, de lázongás nélkül engedelmeskedett a jó testvér. A bécsieknek azt az óhaját, hogy mondjon le állampolgárságáról — minthogy ez nem az engedelmség kívánalma volt —, elhárította. Magyar vagyok — felelte — és sohasem akarok más lenni. Leveleit is mindig így írta alá: Fr. Liberát, a magyar testvér. A Hitler-féle Anschluss után mint idegent kiutasították. Így került 1940 februárjában haza, Máriabesnyőn, Budán, Budatétényben dolgozott. 1950-ben szüleihez ment vissza Móra. Kijárogatott a szülőbe dolgozni, egyébként a szavát sem igen lehetett hallani.

A budai kapucinus templomban lelkipásztori szolgálatban maradt néhány atyánk. Oresen ásított a konyha . . . A hangtalan hang Liberát testvér szívén kopogtatott: jöjj, segíts rajtunk! Búcsút mondott tehát a szülői háznak, és sietett Budára, segíteni testvéreinek. Hét éven keresztül látta el a nehéz szolgálatot a bennlakók és bejáró öregek javára. Minden rászakadt: beszerzés, cipekedés, főzés, takarítás. Bárhonnan, bármikor vetődött oda testvér, a kis Liberát konyháján mindig akadt meleg étel. Nála mindig éreztük, hogy hazajöttünk, otthon vagyunk.

A hideg kövek, a huzatos konyhák, a zordon stájer tájak három évtized becsületes munkájában, sok fáradozásában fölemésztették fizikai egészségét, ha nem is tudták csökkenteni lelki erejét. Reumás derekával, porckopásos térdeivel mindig nehezebb

lett a cipekedés. Sokszor láttuk, amint fájdalomtól eltorzult arccal, sántikáló lábbal vonszolta a meredek lépcsőkön önmagát és nehéz terhét. Nem bírom tovább — sóhajtott fel egyszer. Így hullott ki kezéből a főzőkanál, és lett a pannonhalmi szociális otthon lakója 1957. febr. 27-én.

Alighogy megpihent a szent hegyen, kísérítő munkára jelentkezett az intézet konyháján. Mint mennyből érkező ajándékot köszöntötték a munkával túlterhelt nővérek. Munkaasztala alatt nagy halom hulladék jelzi, hogy az „aranyos Liberátka” szorgalmasan kihasználja az időt. Csak néha mulasztott reumás lábai miatt. Soha senkivel sem volt baja. Ha nagy ritkán megszólalt, szava a szeretet hangja. Nagyon hallott, de amikor felöltött bennünk a gondolat, hogy fülhallgatót szerzünk be neki, ezzel háritotta el: köszönöm, nem érdekel engem a világ . . .

Bár a jó bor hazájában született, teljesen absztinens életet élt. Egyetlen élvezete a napi csongor szivar volt, amit látható örömmel szívott el a bástyafal tövéénél. S füstjét úgy eregette, mint egy valódi török basa.

Az imádságon, a munkán, a napi sétán és a szivaron kívül a szentek élete érdekelte. Többnyire német könyveket olvasott. És az olvasottakat jól meg tudta jegyezni.

— Eddig P. Bögözy Vilmos. Körülbelül két hónappal halála előtt hagyott fel a jó testvér konyhai munkálkodásával: a lába végképp nem bírta a lépcsőt. Ennyivel többet imádkozott, olvasgatott. 1977. okt. 19-én délután összeesett. Az orvosi vizsgálat baloldali agyvérzést állapított meg. Figyelmesen fölvetette a szentkenetet, majd a betegterembe került. Baját tüdőgyulladás súlyosbította. Néhányszor még meg tudott áldozni, utoljára a vasárnapi koncelebrált szentmisén. Hétfőn már látszott, hogy közel a halál. Kedd virradóra, okt. 25-én 3 órakor szép csendesen elaludt. Egy kedves, igazi ferences színnel lettünk szegényebbek a szent hegyen. Confrater

FERENCZI GYÖRGY SJ missziós testvér (1903—1977)

Földműves szülők gyermeke volt. Zalaudvarnokon, Nagykapornak közelében született 1903. márc. 15-én. Kapornakon a jezsuitáknak gazdaságuk volt. Ez tetszett a fiatal embernek, és ez adta neki a gondolatot, hogy ő is jezsuita lesz. Jelentkezett az egyik előljárónál. Az csodálkozott: „Jöhete-e valami jó Kapornakraól?” Azzal küldte el: várjon egy évig, hogy hivatása megerősödjék. Mi az a hivatás? — töprengett a mi jelentkezőnk otthon. Kérdézősködött. Végre talált két leányt, akik valószínűleg szerzetesközlőbe jártak. Ezek úgy fejtették meg a szót: hivatás annyit, mint papnak készülni. Szerencsére egy év múlva egy másik előljáró elé került, aki barátságosabb volt hozzá, még útiköltséget is adott neki. Így lépett be Erden, 1925. júl. 30-án. A gazdaságban, az állatokkal dolgozott, de a lelki konferenciákon mindig jelen volt.

1927. júl. 31-én tette le egyszerű, 1935. aug. 15-én utolsó fogadalmát. Munkaköre csaknem mindig a konyhához vagy az ebédlőhöz kötötte Pécsen, Kalocsán, Budapesten. 1937-ben került a török misszióba, Isztanbulba mint szakács, mindenem. Ott volt egészen haláláig, kivéve amikor 1961-től három évig Rómában, a Collegium Germanicum-Hungaricum-ban volt ebédlős. De az isztanbuli rektor addig könyörgött, míg visszakapta. Ő maga is nagyon örült, amikor visszatérhetett.

Rákban halt meg 1977. dec. 16-án. Amikor erői már alábbhagytak, elmegetett volna Rómába, Löwenbe, de ő ki akart tartani Törökországban, a több mint harminc éves missziós, apostoli szolgálatban. A szentségeket többször fölvetette, halála napján is még megáldozott a Szentostya egy kis darabkájával. Dec. 19-én abba a temetőbe helyezték el holttestét, ahol a másik törökországi magyar misszionárius, P. Vendel nyugszik. Ottani előljárói megható levélben közölték halálhírért, fájlalva, mennyire hiányzani fog áldozatos munkája, hűséges hivatásszeretete, amivel nagyban elősegítette házfőnöke apostoli munkáját.

Miért szerették és becsülték oly nagyon mindazok, akik találkoztak vele? Nem azért, mintha a francia vagy a török nyelvet tökéletesen elsajátította volna. Annyit tudott, hogy megértette magát, és elintézte a bevásárlásokat. Viszont mindenki bámulta

munkakészségét. A szentmiséken ministrált, imáit hűségesen elmondta, s mellett minden ház körüli munkát végzett. Látták, amint meztlábba vetkezve sűrölja a folyosót. Ott volt egyszerű talárisában, ha a házba látogatók jöttek. A Közél-Kelet-i provinciális, a francia atyák, söt az olykor odaérkező apostoli delegátus, a későbbi János pápa is ismerte és becsülte.

Ananyelvén már igen nehezen beszélt az idegen környezet miatt. De szívében hűséges magyar maradt. Mindig nagy érdeklődéssel olvasta a magyar társairól szóló híreket, és ottani előljáróinak is elmondta.

Isten Országáért végzett hűséges szolgálatáért az örök boldogság legyen a jutalma.
Confratres

P. MOGYORÓSSY SÁNDOR SJ
(1903—1976)

Hajdúdorogon született 1903. ápr. 30-án. A debreceni piarista gimnáziumban végezte középiskoláit, majd Erden belépett Jézus Társaságába. A teológiát Innsbruckban végezte, 1932. júl. 26-án szentelték pappá. Változatos lelkipásztori pályafutása során sokfelé volt lelkész és főleg hitoktató. Oda küldték, ahová éppen teherbíró munkás kellett. 1975. jan. 15-étől a pannonhalmi betegosztályon feködt. „Az Egyház szentségeivel el látva, miután lelkipásztori munkájában teljesen felemészteködött, hosszú szenvedését türelmesen elviselve, agyvérzés következtében 1976. nov. 7-én visszaadta nemes lelkét Teremtőjének, akiért élt és annyit dolgozott” — írja gyászjelentése. Agóniájában ezt mondogatta: „Gyűjtünk hittankönyvre — hittankönyvre!”

Most pedig átadjuk a szót argentinai olvasónknak:

A Szolgálat egyik számában olvastam, hogy a mi kedves és mindig mosolygó jó barátunk eltávozott örökre. Szeretném, ha róla is megemlékeznének.

Mogyoróssy pátért az 535. sz. hadikórházban ismertem meg 1942-ben, ahol én önkéntes vöröskeresztes ápolónőként szolgáltam mint mütös nővér.

Amikor mint tábóri lelkész bevonult, a gazdasági hivatal főnöke a férjem volt. Mind reverendája, mind pedig cipője igen elhasznált állapotban volt. Férjem mondta neki: így nem járhat, mit szólnak, ha látják. Hagyja csak ott a reverendáját és a cipőjét, majd rendbehozzák, kivasalják. „Drágaságom, azt nem lehet, mert addig miben járok én!” — „Hát fölveszed a másikat, nem tart sok ideig.” — „Azt nem lehet, mert nekem nincs másik, csak ez az egy.” — „Rendben van, most fizetem neked a főhadnagyii illetményt, az elég, hogy vegyél egy új reverendát és egy pár cipőt, még marad is pénz.” — „Nekem nincs pénzem. Amit kapok, adom be a rendemnek, s majd adnak nekem, amikor már nem lesz jó, amit hordok. Most még nagyon jó, még használhatom egy ideig.”

Bevonulásától kezdve ő volt a kedély, a mosoly a kórházban. Amikor megjelent egyegy kórteremben, beköszöntve: „Drágaságaim, boldogságaim, itt van a jó öreg Páter Mogyoró” — mindenkinek mosoly derült az arcára. Mindenkihez volt egy jó szava, vigasza, egy érmecskéje vagy képecskéje. Az egyik sebesült Kaszap István-képet vagy érmet kért, de hozzáfűzte, hogy ő nem katolikus. „Édes fiam, hiszel a jó Istenben?” Igen — volt a felelet. „Na látod, akkor nincs hiba, hiszen csak egy Isten van. Ha hiszel benne, imádkozz Hozzá, és meglátod, megsegít.”

Számára nem volt nappal vagy éjjel, papi vagy nem papi szolgálat. Ha sebesült-vonat érkezett, bizony gyakran 6—800 sebesülttel, ott volt a beszállításnál, vitte a hordágyat, ment a fürdőbe a fertőtlenítéshez, két karján felgyürve a csuhája ujjá, amint nevezte, és míg az utolsó sebesült nem került ágyba, maradt és dolgozott. Amikor az új sebesültek hozzátartozói érkeztek, pénz nélkül, lakó- vagy alvóhely nélkül, vitte őket a gazdasági hivatalba, vitte a nyugtát aláírtni a beteggel, keresett alvóhelyet a családtagoknak stb. Mint mondta: nemcsak a lelkükkel kell törődni, foglalokozni, hanem egyéb problémáikkal is, hiszen abból mindig van bőven.

Amikor már a dolgok igen rosszul álltak, önként jelentkező tábóri lelkészt kerestek a frontra. Senki sem jelentkezett, csak ő. Azt a választ kapta, hogy koránál fogva ő

már nem köteles kimenni a frontra. „Nem is abból a kötelességből akarok én kimenni, amire ti hivatkoztok, hanem abból, amit érzek. Nem látjátok: szükség van rám, és én oda megyek, ahol szükség van rám. Önként kimehetek, azt nem tiltja semmi rendelkezés.” Ki is ment, ott, beteg hívei mellett érte a háború vége.

Férjem még találkozott vele 1948-ban, még rosszabb cipőben, ruhában, hátzissakkal a hátán. De akkor is mosolyogva, jó kedéllyel mondta, hogy valami karitatív munkát végez; „lakásom van, enni adnak, járom a falvakat, tanyákat, meghallgatnak, — mit kívánhatok még?” (Akkoriban Hódmezővásárhely volt hittanár.)

Ő nem kívánt többet, mint amit kapott, de mi kívánjuk, hogy a Jst len hallgassa meg annak a sok-sok embernek a kérését, akiknek vigaszt, örömet okozott, s adja meg neki mindazt, amit igazán jó munkájáért megérdemel: a békés nyugodalmat és az örök boldogságot.

Dr. Pallagi Györgyné, Buenos Aires

P. MENRÁTH JÓZSEF CIPRIÁN OFM
(1896—1977)

Hosszú, Jézus példája szerinti keresztthorozás után, a szent útravalóval és a be-tegek szentségével megerősítve, 1977. szept. 28-án fejezte be földi vándorlását.

Életének legfontosabb állomásai: 1912-ben lépett szerzetbe, 1920-ban pappá szentelték. Rómában dogmatikából tanári diplomát szerzett. 31 éven át volt Gyöngyösön és Esztergomban a rendi teológiai főiskola nagy tudású, igényes és meleg szívű tanára. Hat évig siklósi, három évig gyöngyösi házfőnök és plébános, 1962-től a budai, majd a pasaréti kolostorban élt.

Ciprián atya személyében egy ízig-vérig dogmatikus pap, a hívek tanítója, megszentelője és irányítója lépett át az örökkévalóságba.

Az első világháború utáni Róma szellemét sugározta magából: a dogmatikát a hit-tudomány koronájának tekintette; azonban a II. vatikáni zsinat fényelt is fel-felcsillog-tatta: egész ígihirdetését a Szentírás táplálta és irányította.

Elősorban tanított. Legszentebb munkaterének a katedrát és a szószéket tartotta. Növendékei és hallgatói megcsodálták mind az előadóasztalnál, mind a szószéken. Amikor hallgattuk, az ígihirdetés ténye, a Szentírás fensége, az Egyház tanító küldetése óriássá vált bennünk, kispapjai lelkében. Példákat és profán történeteket szinte nem is hallottunk tőle. Nem fordult másodlagos forrásokhoz, mert tudta: a Szentírás könyveiben „Istenről szóló fenséges tanítások vannak elrejtve, továbbá az emberi élet üdvét szolgáló bölcsesség és az imádságnak csodálatos kincsei” (DV 15). A szent-írást, a szenthagyományt és a dogmatikát tárta elénk. Minden porcikájában klasszikus ember volt! Még a 62. szemeszter óráira is úgy ment be, hogy előadásait szögletes nagy betűivel teljes egészében leírta. Kiváló emlékezte azonban legtöbbször fölös-legessé tette a papír használatát. Szentbeszédeiben egyaránt csodáltuk a tartalmat, az összeállítást és az előadás művészetét.

Másodszor a megszentelő Egyház papjaként munkálkodott. A hívek gyakran látták és sokszor fölkeresték a gyöngyösi templom gyóntatószékében. Az oltár pedig a Szent Kereszt katedrálja volt számára. Szép baritonja miatt nemcsak Gyöngyösön, hanem az Örök Városban is így nevezték: „A jóhangú barát.”

Legkisebbnek talán a vezetésben bizonyult. Időben is legkevesebbet ezen a területen munkálkodott. Mindig szíves-örömet visszatért a katedrához. Az önismeret és önkritika nagy érték, mindig helyes útra irányítja az embert. Sajnos kevesek, csak a nagyok tulajdona. Eltávozott testvérünk ezt is birtokolta; mindig tudta, hol és meddig kell dolgoznia, mikor kell visszalépnie.

Önmagát is tanította, megszentelte és irányította. Élete utolsó esztendeiben volt ez számunkra legvilágosabb, amikor keresztjeit és nagy szenvedéseit erős és kiegyensúlyozott lélekkel viselte mindhalálig.

Urunk, Ciprián atya lelke gazdagságának te voltál forrása, te légy örök jutalma is.

Confrater

P. KIRÁLY KELEMEN OFM
(1893—1978)

A Bács-Bodrog vármegyei Szentfülöp (ma Filipovo, Jugoszlávia) gazdag paptermő földjéről származott, amely a többi között két jeles magyar pápi egyéniséget is adott korunkban a magyarságnak: Lepold Antal prelátust, a Pázmáneum volt igazgatóját és egy jó évtizeddel később Király Kelemen ferences atyát. Mind a ketten külföldön éltek a negyvenes évek óta; mind a ketten tollukkal is szolgálták a tudományt és Isten országát. Egyéniségben viszont nehéz különbözöbbit elgondolnunk, mint a szelid, visszavonult tudóst meg a kemény, végig szívós energiával tevékenykedő és küzdő lelkipásztort. És mégis: Isten különös kegyelméből éppen az a szenvedélyes, minden megalkuvástól irtózó pápi ember lett előfutára a magyarok között az ökuméné nagy ügyének.

Német szülők gyermekeként látta meg a napvilágot 1893. ápr. 24-én, és öntudatos magyarrá vált. Zsenge ifjúságában lépett a ferences rendbe, több, mint hatvan évig volt hűséges fia. 1916-ban szentelték pappá Egerben. Első állomása a pécsi ferences zárda volt, majd hamarosan noviciusmester lett az ősi bácsi ferences kolostorban, itt tartózkodott 1918-ban. Az anyaországra visszatérve volt városi plébános és rendi előjáró, tartományi tanácsstag és római vizitátor. Közben megírta nagy történelmi munkáját: „Hatszáz éves ferences élet Szécsényben.” 1934-ben a berlini magyar követségre kerül lelkésznek, itt megbízzák a németországi magyar szórványok lelki gondozásával. Itt írja meg „Hitlerizmus és kereszténység” c. művét, amelyben — Ravasz László szavával élve — rámutat „az Európát megszálló démonizmus minden hibájára és bűnére”; és itt ismerkedik meg közelebbről az evangélikusokkal, ami kiváltja belőle az egység ügyéért való szenvedélyes aggódást és tevékenységet:

„Aki szereti Krisztust, napjaink élethalál harcában nem lehet többé közömbös, Krisztus legszentebb akarata teljesítésében nincsen többé semlegesség, hanem áll az Úr szava: „Aki nincsen velem, ellenem van, s aki nem gyűjt velem, szétszór.” Ma nem elegendő azt mondani: nem dolgozom az egység ellen. Mellette, érdekében kell dolgozni. Mert csak egységes kereszténység vezetheti a világot Krisztushoz.”

Házátérve megírja „A keresztény egyházak egysége” c. művét és Serédi bíboros megbízásából megindítja az Egység Útja c. havilapot, sürgeti a hittankönyvek revízióját, egységtervet szervez, előadások során sürgeti az új lelkiiséget, egymás kölcsönös megismerését, megbecsülését, segítségét.

1944 októberének elején Csongrádra megy az elmenekült plébános helyettesítésére. 1945 nyarán a magyar ferences rendtartomány apostoli vizitátorává nevezik ki. 1947-ben rendje Amerikába küldi. 1950-ben a kanadai Winnipegben megalapítja a magyar templomot és plébániát, majd több mint másfél évtizeden át a magyar ferencesek vezetett lelkigyakorlatos kolostorban, DeWittben dolgozik, missziós házat épít, amelynek ő az első főnöke.

Közben lefolyik a II. vatikáni zsinat. Kelemen atya elkerülte azt a veszélyt, amely korosztályában gyakran kísért: a Zsinat eszméinek félreismerését, vagy éppen a velük való szembe fordulást. A boldogan üdvözölt ökumenikus dekrétumon keresztül megtalálta a hozzá fűző köldökzsinórt, és az Egyház tekintélyi megnyilatkozása megkettőzte küzdőerejét. Ő sürgette az emigrációban az első katolikus—protestáns találkozásokat, az ökumenikus bizottságok megszervezését, a sajtóban beszámolt az egységügy fontos világeseményeiről. 1945-ben adta ki „Katolikus-protestáns egységértörekvés története Magyarországon” c. könyvét. Ebben is állandóan beleállítja a magyar mozgalmat a világmozgalom keretébe. Ugyancsak Amerikában adta ki „Naplóm” c. ktetét. Utolsó éveinek fő tevékenysége: a magyar ferences vértanúkról szóló könyvéhez gyűjtött anyagot. 1978. márc. 7-én halt meg.

De az arany-, majd gyémántmisés Kelemen atya a lelkipásztorkodást sem hagyta abba. Gyémántmiséje után írt leveléből idézünk: „En jó két év óta a detroiti magyar plébánián működöm. Újévig az USA legidősebb káplánjaként; most váltott fel jó év óta ideátra érkezett Péterünk, de még egy évig az angolban kell végezni a munkát. . .

Mikor Jakab András plébános meghalt, az öregek kérésére jöttem át lelkigyakorlatos házunkból; Kusztosunk is benyújtotta igényét a plébániára, s úgy vélem, hogy a sok magyar beteg, öreg imádkozta ki, hogy mi kaptuk a plébániát. A plébániatemplom valószínűleg székesegyház. 70 év óta van itt plébánia; az új nagy templom 50 éves jubileumát szeptemberben ünnepeljük. Addigra kikutattam a történetét, mert senki, az érsek-ségnél sem tudta az építés és művészek nevét." Ez a tanulmánya is megjelent nyomtatásban, bőséges illusztrációkkal.

Az ökméné szolgálataiban kitágult lelke meg tudta látni és értékelni a jót abban is, akivel elvi okokból nem értett egyet. Mi is szeretettel és tisztelettel búcsúzunk tőle.

Szerkesztőség

LUKOVICS ISTVÁN GELLÉRT O. PRAEM.

(1903—1978)

Ismét eltávozott körünkől egyik „fehér” testvérünk. Beregszászon született 1903. nov. 30-án. 1922 Kisboldogasszony napján öltözött be rendjében. Őt év múlva, Gyertyaszentelőkor tette le fogadalmait, s ez év márc. 24-én szentelték pappá Kassán. Összesen tíz helyen működött mint plébános ill. lelkész, a legtovább, 1943—1959-ig Asszonyváson, de volt Kassán és Váradon is. Utoljára 1969—1977-ig Szalárdon plébánoskodott. Innen vonult nyugdíjba 1977. júl. 1-én Tasnádra, ahol készségesen segítette a lelképásztori munkában. 1978. márc. 27-én is éppen gyógytani ment a templomba, de kezét a kilincsre téve megbénult. A szentségekkel megerősítve halt meg. Rendtársa, Hutás Z. Pongrác irodaigazgató temette kb. 25 paptársa jelenlétében márc. 29-én. A templom tele volt néppel, amikor a koncelebrált szentmisét bemutatták.

Confrater

VÁGNER JÓZSEF ALAJOS O. PRAEM.

(1889—1977)

Somogyországban, Sáripusztán született 1889. márc. 6-án. 1907. szept. 8-án lépett a csornai premontrei kanonokrendbe. Teológiai tanulmányait Jászón, majd Budapesten a Norbertinumban végezte. Pappá szentelték Csornán 1912. aug. 18-án. Előbb a keszthelyi, majd hamarosan a szombathelyi gimnáziumban lett a latin és a görög nyelv tanára. Itt bontakozott ki kiváló zenei tehetsége is. Mesterien zongorázott, dalokat írt, himnuszokat zenésített meg, zenekarra komponált nevelő hatású diákoperetteket. Zenekarával tűzbe hozta az ifjúságot. Darabjait a rendi gimnáziumokon kívül másutt is sikerrel adták elő.

Legszebb férfikorában fokozódó süketséggel látogatta meg az Úr. Emiatt meg kellett válnia a katedrától. 1930-ban Csornára került, ahol előbb a rendi növendékek tanára lett, amíg halláscsökkenése ebben is meg nem akadályozta. 1935-ben prépostsági irodaigazgató, 1937-től pedig a csornai országos levéltár őre lett. A levéltári anyag rendezésével eredményes és jelentős munkát végzett.

1950 után Keszthelyre vonult vissza, ahol egykor diákéveit is töltötte. Eleinte albérletben lakott, majd a helybeli esperes-plébános gondviselő szeretetével befogadta a plébániára és teljes ellátásban részesítette. Amíg testi ereje engedte, a plébániatemplom kápolnájában misézett. 1977. november 4-én, 88 éves korában szólította magához az Élet Ura, aki vasmisét megért hű papját e magas korról jutalmazta.

Korán bekövetkezett süketsége zárkózottá, visszavonulttá tette, de aki közel jutott hozzá, tapasztalhatta lelkének nemességét, helyes életbölcességét, jókedélyének humorát. Utolsó kívánsága az volt, hogy szeretett rendtársa, Berkes Ottó mellett pihenessen, akinek, saját bevallása szerint, Isten után a rendi hivatását is köszönhetette. Helyhiány miatt csak urnáját helyezhették el a keszthelyi Kis Szent Teréz templom kriptájába.

Confrater

BALI BÉLA SDB
(1903—1977)

Negyedszer gyászoltak 1977-ben a magyar szaléziak. Aug. 12-én hajnalban váratlan szívrohamban elhunyt Bali Béla testvérünk, 74 éves volt, 57 éve szalézi és 48 éves áldozópap.

Cellödömlök mellett, Alsóságon született 1903-ban. Úrnapiján keresztelték. Nyugat-Dunántúl kedves Mária-kegyhelyén látott napvilágot, és az Oltáriszentség nagy ünnepén lett az Egyház gyermeke. Mindkét körülmény nagy szerepet töltött be életében. János bátyja példáját követve ő is szalézi lett, 1920-ban, Szeplőtelen Fogantatás ünnepén öltötte fel a szerzetesi ruhát. Kispapi tanulmányait itthon és a torinói szalézi teológián végezte. 1929. júl. 7-én szentelték pappá az ottani Segítő Szűz bazilikában. Rövid két éves papi szolgálat után a brazíliai kivándorolt magyarok lelkiatyja lett. Az ottani egyházi közlönyök dicsérik fiatal erejét, papi buzgóságát, Sokszáz kilométeres körzetben élő magyarok egyházközségeit járja. Öt éves odaadó fáradozása nyomán virágzó élet támadt hívei között. Nagyon megszerették a jószágos atyát. Sajnos egészsége annyira megromlott, hogy magyarjai nagy bánatára kénytelen volt hazajönni. Egész életben megmaradt velük a kapcsolata.

Itthon a novíciusok között folytatta munkáját, majd éveken át volt novíciusmester, plébános és házfőnök Mezőnyáradon. 1944 háborús őszén került Borsodnádásra, a lemezgyári szalézi plébániára: munkások lelkipásztora lett. Atyai buzgósága itt is sikeres volt. Különösen az ifjúsággal foglalkozott eredményesen. Itt maradt 1950 után is. Mint egri egyházmegyes papot helyezték át 1952 őszén a tiszadai plébániára. A Tisza mindkét partján kis egyházközségek tartoztak hozzá. Nagy szegénység fogadta. Kemény fizikai munkával kellett a legszükségesebbet megszereznie. Huszonegy évet töltött itt, szinte elfelejtetten. Szíve ki-kifáradt a hosszas küzdelemben.

Váratlanul került Mátraaljára, a vécsi plébániára. Ekkor már hetven éves, de önmagát elfelejtve, fiatalos lendülettel lát a lelkek szolgálatához és a templom, plébánia megújításához. Négy év alatt negyedmillió forintot költött a szükséges munkálatokra. Végül szíve öröme templomát belülről széppé varázsolták. De ő közben megtört emberré lett, és a templom fölszentelése után tíz napra fáradt szíve megszűnt dobogni. Híveinek nagy fájdalommal ott temették el Vécsen. Az egri segédpüspök, aki templomát is szentelte, most felette is elmondta búcsúztatóját. 85 pap, köztük 16 szalézi testvére kísérte a temetőbe.

Életének két fókusza az Eucharisztia és a Mária-tisztelet volt. Szerette a szent liturgiát, és lelkesen indult a zsinati intézkedések nyomán. Négy nyelven tanulmányozta irodalmát, és átitatódott szellemétől. A Szentírásból élt, beszédeinek ez a gerince. Egyházközségének nagy ünnepévé emelte az évi szentségimádási napot. Sok lelkigyakorlatos sorozatot írt és tartott. Szerette az Isten háza fényét és a méltó egyházi ruhákat. Bátran és helyesen átrendezte templomát, hogy a liturgikus előírásoknak megfeleljen. Meleg és lendületes volt a szószéken és bensőséges az oltárnál. Igen sok misét mondtak vele a hívek élete végéig.

Mária-tisztelete igazi szalézi erény volt. Minden nagyobb kezdeményezését Mária-ünnephez kötötte. Szíve és ajka tele volt máriás fohászokkal és sok Deo gratias-szal. A rendi élet megszűnte után az ő háza lett családias találkozások helye. Utolérhetetlen volt a vendégszeretetben. Kerületének papjai mint atyjukat szerették. Mindenütt megtalálta segítőtársait, akik lelkesen követték. Páratlan pontossággal vezette a plébánia pénzügyeit. Halála napján minden pénztárkönyve hiánytalanul készen állt a vizsgálatra. Intézkedéseiből azt éreztük: számolt közeli halálával. Készen állt az útra! Templomának búcsúnapiján örvendező szívvel adott hálát, boldogan imádkozott utolsó napjaiban a megszépült templomban. Ebből az örömből szólította az Úr. Több munkát már nem kívánt hű szolgáljától. Boldogasszony ünnepén halva feküdt, Bosco Szt. János földi születése napján, aug. 16-án elnyugodott vécsi sírjában. Imádkozunk érte!

Soós István SDB

1931 nyarán láttam először, 21 éves korában, amikor befejezte középiskolai tanulmányait Érsekújvárott és elhagyta szülőfaluját, Kürtöt, mivel meghallotta az Úr hívását. Augusztus 6-án, Urunk színeváltozásának ünnepén magunkra öltöttük Szent Benedek ruháját, és ettől a naptól kezdve nem akart mást, mint az Urat szolgálni. Hű szolgáló volt, tudta, hogy akkor szolgálja jól, ha minden kapott talentumot jól kamatoztat. Úgy gondolom, azok közé tartozott, akik öt talentumot kaptak, és éppen ezért nem volt könnyű ez a küldetés. Bizonyos vagyok abban, hogy mind az öt sok kamatot hozott.

Az első talentum a nyelvészet iránti különös fogékonysága volt. Mivel egyetemi tanulmányait Prágában, Pozsonyban és Budapesten végezte, kiváló alkalmat volt ezen a téren kifejleszteni lehetségét. Nagyszerűen ismerte a cseh, a szlovák és az orosz nyelvet, így lehetősége nyílt az összehasonlító nyelvtudomány gazdagítására, a jövővényszavak tanulmányozására. Kutatásai elismerésül a Magyar Nyelvtudományi Társaság tagjai közé választotta. De nyelvtudását nemcsak a kutatás, hanem a segítő szeretet szolgálatába is állította. Különösen 1945-ben, amikor Pannonhalmán a Nemzetközi Vöröskereszt tolmácsként működött, és sok jót tehetett.

A második talentum az volt, hogy már családi otthonából különös fogékonyságot hozott a magyar nép szellemi értékeinek fölismerésére. Vallotta, hogy szülőfaluja a Kürt—Gyarmat törzs települési helye. A 40-es években bekapcsolódott a néprajzi kutatásokba is, kapcsolatban állt nagy magyar nyelvészekkel és néprajzi kutatókkal.

A harmadik talentum az előző kettőből fakadt: nagy öröme és boldogsága volt, ha tudományát továbbadhatta tanítványainak, ismerőseinek, akár az iskolában, akár szerzetesi szobájában. 36 éven át tanított, ebből 11 jutott a győri állami általános iskolának, ahol sok jóbarátot szerzett, 10 éven át pedig a Czuczor Gergely gimnázium igazgatója volt. Czuczornak és másik nyelvész rendtársának, Szeder Fábiánnak műveit sokat tanulmányozta is.

Negyedik talentuma a lelkipásztori tevékenység iránti különös érzéke volt. Ha a lelkek szolgálatáról volt szó, akkor szívesen félretette a nyelvészetet, a kutatást, és örömmel tette azt, amit éppen kellett. Nagyon szerette a liturgiát. Három éven át szívvel-lélekkel munkálkodott Balatonendrédn mint plébános, de utána is mindig kész volt lelkipásztorokat helyettesíteni, beszédeket mondani. Ezt még nem sokkal halála előtt is megtette.

Az ötödik talentum — és ez nem értékrend, mert ez a legfontosabb — a mélyebb lelkiség iránti fogékonysága volt. Nem lehet véletlen az, hogy élete vége felé a középkori nagy misztikusok, Tauler és mások munkáihoz nyúlt, azokat fordította, tanulmányozta. Megragadta az a gondolat, hogy az emberek úgy vonzódnak az Abszolút Jó felé, mint a vas a mágnes felé. Villebald testvéremet ez a vonzás vitte Isten felé, minden másról, még betegségéről is megfeledkezve.

Úgy gondolom, ha most láthatnánk őt a maga valóságában, a magasabb létsíkon, amelyen van, akkor nagyon szegélyelnék azt, hogy halottnak nevezzük. Mert hiszen él, számunkra megfoghatatlan Isten-közelségben. Nem a semmibe ment, hanem az élet teljességébe, nem a sötétségbe zuhant, hanem a fényességbe, nem idegenbe távozott, hanem hazament az atyai házba. Mi is közel vagyunk Istenhez, de ez valami zárt közelség, mert keveset tudunk róla. A halál pillanatában a Lélek nyitott közelségbe kerül Istennel, mert feltárul előtte a teljes Igazság, Jóság és Szépség, és ez végtelenül boldogító. Alig fél esztendővel halála előtt elhunyt testvérünk lefordította a Vigília számára Tauler Jánostól a hittudós és a koldus beszélgetését. Ennek befejező szavai úgy hangzanak, mint valami önvallomás: „Semmiféle dologban nem tudtam megnyugodni, ami Istennél kisebb. Istenemet már valóban megtaláltam. Őbenne van békém és örök nyugalmam.”

Testvéröccse szintén diakónus, a győri szeminárium növendéke. Együtt szentelte volna őket a püspök aya Sopronban, kettős újmisére készülődtek a hívek. Isten kifürkészhetetlen akarata azonban mást rendelt számára.

A budapesti Központi Szeminárium V. éves növendéke volt. Egyben az önképzőkör, a Magyar Egyháziroldalmi Iskola elnöke is. Tele lelkesedéssel és hittel alig várta már, hogy dolgozhasson az Úr szőlőjében. Már mint kispap örömmel foglalkozott a ministránsokkal, segített a hitoktatásban. Mindenkihez volt egy jó, együttérző szava. Fel-nőttek, öregek, barátai és ismerősei mind megéreztek a belőle sugárzó szeretetet és szívóságot.

Mint a gyermek tudott mindennek örülni. Óriási anyaga volt már hitoktatáshoz, szemléltetéshez, ugyanakkor teológiai tanulmányaiban is komolyan és jól szerepelt. Jó pap lett volna belőle . . .

Az első félévi vizsgák után egy kiránduláson a pilisi hegyekben megcsúszott és szakadékba zuhant. Utolsó tudatos tette az Úrangyala elimádkozása volt pár perccel előbb, a déli harangszókor. A mentőkocsiban halt meg a János-kórház udvarán. Feloldozásban, szentkenetben részesült. Január 11-e volt.

A „miért”-ek sötétségében kis lángok gyulladtak fel bennünk:

— „Sok jót tehetett volna, ha életben marad. Úgy látszik, Isten szemében többet ért ő maga, mint amit még tehetett volna.”

— „Úgy kértem Istent, hogy tartsa életben. Megértettem, hogy meghallgatott, mert valódi életet adott neki.”

— „Váratlanul ragadta el az Úr, de élete így is teljes volt.”

S a soproni temetőben, ahová a Központi Szemináriumból mindenki elkísérte, ezek a kis lángok egy hatalmas világossággá olvadtak össze a szülők, testvérek, rokonok hitével, az ismerősök és a barátok hitével, s megértették velünk Jézusnak, a Föltámadottnak szavait: „En vagyok a feltámadás és az élet. Aki hisz bennem, még ha meghalt is, élni fog” (Jn 11,25).

A temetésen egyik diakónustársa búcsúztatta, a szemtanú hitével számolva be életéről: „Naponta láttuk imádságos életedet, azt, ahogyan összeszedetten vettél részt a közös elmélkedéseken és a szentmisén. Jól tudom, milyen hittel imádkoztad a breviáriumot, hiszen diakónussá szentelésünk óta gyakran ketten együtt imádkoztunk. Több-ször láttak egyedül a kápolnában vagy a kisoratóriumban imába mélyedve. Tudom, hogy ebből az imádságos életedből fakadt állandó lelkesedésed. Mindig törekedtél arra, hogy a derűt, a jókedvet, a vidámságot és a szeretetet áraszd magad körül. A te vidámságod számunkra is erőforrás volt. Nemcsak évfolyamtárs voltál, hanem testvér és barát is. Tudjuk, azzal örüink meg a szívünkben, ha most mint kispapok, s majd mint főlszentelt papok a te lelkesedéseddal szolgáljuk Urunkat és embertársainkat. Hisszük, hogy te ebben sokat segíthetsz nekünk.”

Élete nem volt hiábaváló, általa az Úr Jézus mindnyájunkat megérintett, mindnyájunknak üzent. Bárcsak méltók lehetnénk mi is mind hozzá. Bárcsak sok fiatal lépne az ő megürült helyére.

P-i -s

Megjegyzés. Megyés paptestvéreink életpályájáról a szerkesztőség sokszor nem szerez kellő értesülést. Kérjük a közelben működő paptestvéreket, jóbarátokat, a k. híveket, a papi munka megannyi tanúját és támogatóját: ha egy-egy derék lelkipásztori élet lezárul, és imádságos meggondolás után úgy találják, megérdemli, hogy példa-képpül állítsák testvérei elé, akkor ne legyenek restek a tollhoz nyúlni! Szeretnénk élet-szerű, közvetlen és konkrét megemlékezéseket hozni, minden általánosság mellőzésével. A közlés lehetőségei természetesen függenek helyi és időbeli kereteinktől.